

KULTURDEBATT

Jesús Alcalá: "När en gammal kulturmiljö förstörs går det inte att göra ogjort."

Om byggplanerna för Regementet blir verkliga kommer områdets historiska karaktär att omintetgöras och starka kulturvärden förstöras. Det anser juristen, skribenten och Ystadsbon Jesús Alcalá och hoppas att politikerna väljer en annan väg.

Stadsplanering är gestaltning av livsmiljöer. Begrepp som detaljplan och översiktsplan låter andefattiga men rymmer i själva verket politik, estetik och till och med etik.

Hur ska jag förklara den samhällssyn – och därmed den människosyn – som Ystad uttrycker i sin stadsplanering?

Detaljplanerna, protokoll och handlingar som visar sättet detaljplanerna kommit till på är dyster läsning. Här finns ren rättsvidrighet och stadsplanering som beställningsverk, här finns vinstdrivande kommunala bolag som agerar stadsplanerare, här finns skrämmande brist på respekt för kulturella värden.

Ystads beslutsfattare trasslar in sig i motsägelser: å ena sidan löften om ständigt tillväxt, å andra sidan bedyranden att prägelns av en gammal kulturstad ska bevaras.

"Visioner" får bädda in och dölja schizofrenin. I kommunens så kallade Fördjupade översiktsplan står till exempel: "Ystad är porten till framtiden och omvärlden."

Som port till framtiden har staden – läs: stadsplanerna – en strategi kallad "Mera Ystad". Med "Mera Ystad" menas fler invånare, fler arbetstillfällen, fler företag, fler bostäder och "mer av det positiva som Ystad har redan idag". Vad det sistnämnda betyder får man gissa sig till. Säkert är att fullmäktiges mål är en årlig befolkningstillväxt på en procent. Därtill största möjliga förtätning och största möjliga lyhördhet för näringslivet och de egna vinstdrivande bolagens önskemål.

Den visionen och den strategin jämnade för några år sedan Revhusen med marken. Det gamla stadsnära fiskeläget fick ge plats åt en 33 000 kvadratmeters lastbilsparkeering. Bygatan, de låga husen, trädgårdarna med sina syrenhäckar – allt krossades av bulldozers och blev till asfalt.

Och nu är det regementets tur. Nej, det ska inte jämnas med marken. Men områdets historiska karaktär ska omintetgöras.

En gång var hela området byggnadsminnesförklarat. Och fortfarande – så beskriver både Riksantikvarietatet och Länsstyrelsen det för mig – har Regementet ett slags informellt byggnadsminnesvärde. Länsstyrelsen tillägger att Ystad faktiskt har försäkrat att det inte ska spela någon roll om Regementet inte längre är byggnadsminnesförklarat. Dess kultur- och byggnadshistoriska status har inte nedvärderats, det vill säga är lika hög som förr.

Det stämmer, Ystad har till och med stadfäst detta i till stora delar och till dags dato gällande detaljplan. Områdets särart och karaktär skyddas också av en gällande Byggnadsordning, ett Bevarandeprogram, ett Miljöprogram och ett Grönstrukturprogram.

Byggnadsordningen ger stränga förhållningsregler ämnade att värna Regementets kulturhistoriska värden. Bevarandeprogrammet säger att staden, Regementet inbegripet, har "mycket stor betydelse för kulturarvet inte bara här utan i hela Sverige och Europa". Miljöprogrammet deklarerar att ett av kommunens strategiska mål är att "natur- och kulturvärden bevaras". Grönstrukturprogrammet framhåller att "natur- och kulturmiljövärden [ska] tas tillvara och utvecklas" och ger konkreta förslag till utvecklingen av Regementet: "Befintliga äldre träd bevaras. Nya träd planteras utmed gatorna genom området... En fungerande grönstruktur skapas för hela området med bra koppling till stadens centrum och ut i landskapet och Sandskogen".

Regementet kan alltså inte förändras och förtätas. Men jo då.

Ett kommunalt vinstdrivande aktiebolag, Ystads Industrifastigheter, står bakom två av de tre stora byggprojekten på Regementsområdet. I dess styrelse sitter kommunpolitiker. Ett av projekten är bebyggelsen av en tomt kring skridskodammen. Sex höghus med fem till åtta våningar ska byggas där, nästan 200 lägenheter.

Ett annat är ombyggnaden av Regementets före detta stall, det som nu kallas Kulturmagasinet. Där ska bli 18 lägenheter.

Ändamålet och föremålet för Ystads Industrifastigheters verksamhet är enligt dess bolagsordning att förvärva, äga, sälja, bebygga och förvalta fastigheter för näringslivets behov.

Bostäder är inte "fastigheter för näringslivets behov".

Så hur tänkte Ystads Industrifastigheter när bolaget ansökte om nya kommunala detaljplaner för bostadsbebyggelse? Och hur tänkte förvaltningen, samhällsbyggnadsnämnden, kommunstyrelsen och – tills vidare i ett av fallen – kommunfullmäktige när de gick Ystads Industrifastigheter till mötes?

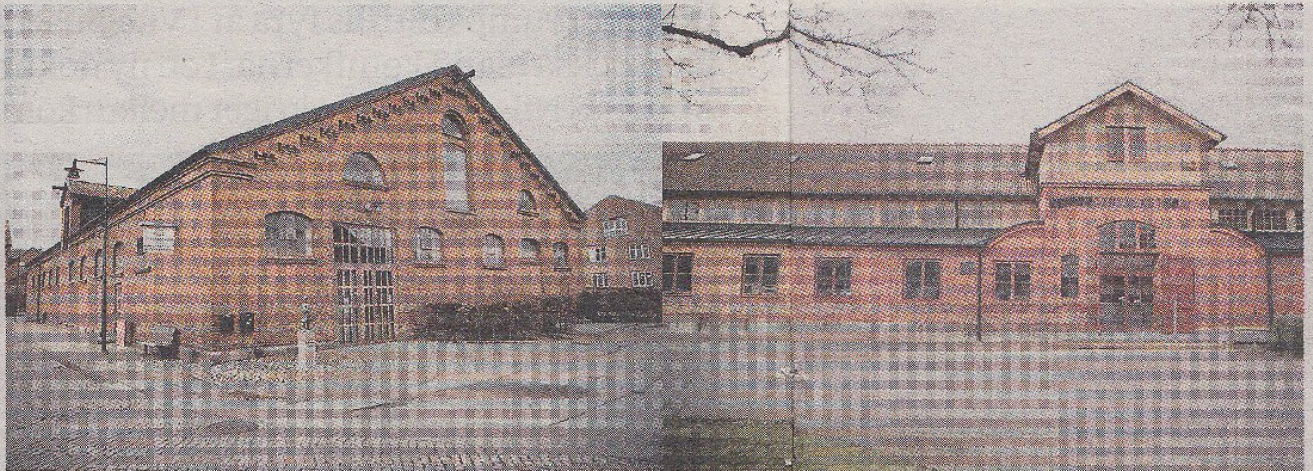
Rättsligt är saken glasklar: En aktiebolagsstyrelse som inte håller sig till sin bolagsordning bryter mot aktiebolagslagen. Bolagsordningsstridiga beslut är ogiltiga. Är bolaget kommunalägt och bryter dess styrelse mot bolagsordningen gör sig styrelsen skyldig till brott mot den kommunala kompetensen. Fullmäktige ska då utkräva ansvar. Sker det inte bryter fullmäktige självt mot kommunalagen.

Detaljplanen för byggprojektet vid skridskodammen är redan antagen. Fastigheten är nu till salu. Men planen vilar på rättsstridiga grunder. Därmed ska försäljningen stoppas och detaljplanbeslutet återkallas.

Det finns dessutom all anledning att titta närmare på protokollen över Ystads Industrifastigheters styrelsesammanträden. Protokollen visar nämligen hur bolagets styrelse utövar otillbörlig påverkan på förvaltningens och nämndernas handläggning av bland annat detaljplanärenden. Ett exempel rör just bebyggelsen kring skridskodammen; bekymrad över rykten att kommunens planavdelning

YSTADS ALLEHANDA
Onsdag 28 oktober 2020

YSTADS ALLEHANDA
Onsdag 28 oktober 2020

Byggnader på regementet.

ARKIVBILDER.YA

"Detaljplanen för ombyggnaden av Kulturmagasinet är ännu inte antagen men på väg att bli det. Det får inte ske."

Jesús Alcalá

kanske skulle föreslå en något lägre "exploateringsgrad" än den bolaget tänkt sig beslutade styrelsen att "försöka påverka kommundirektören samt planavdelningen". Försöket lyckades. (Ystads Industrifastigheters styrelseprotokoll 2016-09-22 och 2016-11-08)

Men projektet är djupt menligt för miljön och förödande för Skånes största filmstudio och Ystads främsta kulturcentrum, Film i Skåne. Detaljplanen för ombyggnaden av Kulturmagasinet är ännu inte antagen men på väg att bli det. Det får inte ske. Samhällsbyggnadsnämndens beslut att godkänna detaljplanen innebär carte blanche för överträdelser av den kommunala kompetensen och är följaktligen rättsstridigt. Antas planen bryter fullmäktige mot kommunallagen.

Ett tredje inplanerat byggprojekt på Regementet avser bostadshus i två block för 76 nya lägenheter. Byggnationen blir fem våningar hög plus takvåning, sammantagen höjd 16,5 meter. Bakom projektet står ett privat bolag som äger en av parkeringarna på området och dras med dålig lönsamhet.

Sammantaget innebär planerna bygge av omkring 300 nya bostäder på gamla regementsområdet.

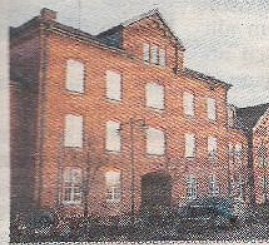
När jag läser den enda oberoende konsekvensanalys av byggprojektens inverkan på kulturmiljön som kommunen låtit göra inser jag att den nya bebyggelsen helt kommer att vanställa området. Och på samma sätt när jag tar del av yttrandena från kultur- och arkitekturhistoriker – jag inser att projekten drivits ur total aningslöshet vad gäller kultur, historia och immateriella värden.

Den oberoende konsekvensanalysen, utförd av ett av Sveriges främsta arkitektkontor, säger: "Nybyggnationen skulle innebära stor negativ påverkan på regementets kulturhistoriska värden... [och] påverka ett av områdets typiska karaktärsdrag, nämligen den obebbyggda ytan (exercisplatsen) ... på ett i princip irreversibelt sätt... Ny, hög bebyggelse innebär stor påverkan på hela regementsområdets karaktär och kulturhistoriska värden... Ombyggnad av stallet [Kulturmagasinet] skulle innebära en förvanskning av den kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaden".

Ystads museichef Sebastian Goksör skriver att nybyggnationerna i stor omfattning påverkar kvarterets unika karaktär. "I synnerhet husens höjd på upp till 16,5 meter... omöjliggör att bevara den sublima geometriska karaktären" av de gamla byggnaderna. (Yttrande 2020-04-20).

Rivning av husen i Revhusen.

Del av Regementet, Ystad.

FOTO: HANNA FELLBORG

Ystads antikvarie Ingela Bergils och stadens museiintendent Kristina Buhgard uttalar: "[Det] är högst anmärkningsvärt" att kommunen frångår regementsområdets stadfästa kultur- och byggnadshistoriska status. "Att bygga bort de för regementsmiljön så viktiga öppna platserna... tyder på kortsiktighet och hänsynslöshet i förhållande till en viktig del av Ystads historia och historiska miljöer" (Yttrande 2020-04-20).

Dessa uppfattningar delas av många – från sakkunniga på Landsantikvarien i Skåne och på Länsstyrelsen till de boende på Regementsområdet som yttrat sig.

Jag söker efter motargumenten och försöker förstå hur stadsplanerarna och beslutsfattarna resonerar. Min inställning är negativ redan från början, jag tillstår det. Men ändå – det går svårigen att hitta rimliga resonemang eller välmotiverade ställningstaganden. Argumentet som upprepas är att kommunen har bestämt att befolkningstillväxten ska vara en procent per år. För det behövs bostäder.

Kommunens stadsplanerare relativiserar eller förbigår ständigt det som skulle kunna äventyra den tilltänkta detaljplanen. Ibland mörkar man ogenerat. Alltid relativiserad är frågan om planens påverkan på kulturmiljöerna och stadsbilden. Så här står i det slutliga planförslaget: "Förslaget påverkar stadsbilden genom att ny bebyggelse tillkommer på den öppna platsen... men den påverkan kan ses som både positiv och negativ beroende på vilka utgångspunkter man har för sin bedömning".

Ett statement som gränsar till det komiska. Kommunens Tekniska Avdelning, det vill säga kolleger till Ystads stadsplanerare, reagerade starkt mot det relativiserande påståendet och skrev: "Vad vill man säga? Förslaget påverkar i allra högsta grad! Karaktären som funnits inom området har byggts på de öppna ytorna mellan kasern- och stallbyggnader. Dessa ytor, mellanrummen, berättar en historia, skapar platsen... De nya byggnaderna kommer att bli de högsta [och] förändrar stadsbilden rejält". (Yttrande 2020-04-20)

Den här invändningen togs i likhet med många andra invändningar mot byggprojektet inte med i den redogörelse för inkomna yttranden som stadsplanerarna ger innan beslut fattas.

När en gammal kulturmiljö förstörs går det inte att göra o gjort. Jag vill tro att Ystads kommunpolitiker kommer att besinna sig.

JESÚS ALCALÁ